

Handläggare
Mårten Castenfors
Telefon: 08-508 313 32**Till**
Kulturnämnden
2017-12-12

Stockholm konst och LOU, en redogörelse av dagsläget

Stockholm konst tecknade den 3 december 2015 avtal med konstnären Carin Ellberg avseende konstnärlig gestaltning av Hägerstenshamnens skola. Beställare var SISAB. Uppdraget upphandlades utan föregående annonsering med stöd av 15 kap 3 § lagen om offentlig upphandling (LOU). En annan leverantör gjorde gällande att avtalet hade ingåtts i strid med LOU och ansökte till förvaltningsrätten om att avtalet skulle ogiltigförklaras. Förvaltningsrätten ansåg att upphandlingen hade följt LOU och avslog ansökan. Domen överklagades till kammarrätten som ansåg att den upphandlande myndigheten inte hade visat att förutsättningarna för upphandling utan annonsering förelåg och förordnade att avtalet med Carin Ellberg var ogiltigt. Högsta förvaltningsdomstolen har den 14 november 2017 beslutat att inte meddela prövningstillstånd, varför kammarrättens beslut står fast.

Om ett upphandlat avtal förklaras ogiltigt är utgångspunkten att parternas prestationer ska gå åter – beställaren ska återlämna det levererade godset och leverantören ska återlämna köpeskillingen. Den aktuella konstnärliga gestaltningen utgör dock en helt integrerad del av den uppförda skolbyggnaden i form av screentryck på glasvägg i skolans huvudentré samt målning direkt på väggar. Det går därför inte att montera ner eller ta bort konstverket utan att detta förstörs. I förarbetena till LOU anges att skyldigheten att återbörda mottagna prestationer inte ska gå så långt att t.ex. uppförda byggnader måste rivras. Förvaltningen bedömer därför efter samråd med stadens juridiska avdelning att det i det specifika fallet inte är möjligt att låta den mottagna prestationen gå åter. Under sådana förutsättningar har Carin Ellberg rätt till ersättning för den prestation som hon har utfört och som staden har tillgodogjort sig. Skälig ersättning får anses motsvara den ersättning som Carin Ellberg har erhållit enligt det numera ogiltigförklarade avtalet. Någon skyldighet för Carin Ellberg att återlämna mottagen köpeskillning föreligger därför inte heller. Förvaltningen föreslår därför inte att några ytterligare åtgärder ska vidtas i ärendet.

Kultur Debatt

Castenfors: ”Varning – arbeta inte med offentlig konst”

Vill du jobba med offentlig konst? Räkna med att få ägna stor del av din tid åt långdragna juridiska processer på grund av lagen om offentlig upphandling. Konstnärliga tjänster bör undantas från lagen, skriver Märten Castenfors.

Märten Castenfors är avgående chef för Stockholm konst, ansvarig för den offentliga utsmyckningen av staden. Foto: Christine Olsson/TT

Konst är ingen enkel vara, ingen skruv eller mutter som kan inköpas till billigaste pris och passar därför synnerligen illa i mallen för LOU, lagen om offentlig upphandling. Om Stockholm konst, den avdelning inom Stockholm stad som har hand om all ny offentlig konstgestaltning, strikt skall följa lagen innebär det att mer pengar måste gå till administration och mindre till konst.

Debatt

Det här är en argumenterande text med syfte att påverka. Åsikterna som uttrycks är skribentens egna.

Stockholm konst ansvarar för all konst på offentlig platsmark, i skolor, i stadens egna fastigheter och i äldreboenden. I Stockholm följer vi den så kallade enprocentregeln, som innebär att vid om-, ny- och tillbyggnad skall stadens bolag och förvaltningar avsätta en procent till konst. Regeln instiftades 1964 och är tvingande.

Stockholm konst har för närvarande 120 projekt igång, arbetar med 14 externa konstprojektledare (yrkesutövande konstnärer och kuratorer) och med en extremt liten fast administration (fyra personer).

Vi tillämpar naturligtvis lagen om offentlig upphandling, men eftersom vi arbetar med estetiska tjänster så använder vi oss av ett särskilt förfarande utan annonsering. Konst har ett icke mätbart värde där kunskap och erfarenhet är ledord för att finna rätt konstnär/konstverk till aktuell gestaltning – idag oftast helintegrerade lösningar i samråd med landskapsarkitekter och arkitekter.

Vi uppmanar alla yrkesverksamma konstnärer som vill vara med om att gestalta Stockholm att komma med intresseanmälningar för att bli aktuella för uppdrag. Vi exkluderar ingen men förbehåller oss rätten att själva välja konstnär till respektive projekt och litar på att våra 14 projektledare använder sig av sina gedigna erfarenheter och av sin kunskap i urvalet.

Allt vore gott och väl om det inte vore för att merparten av våra projekt överklagas av KFA (en utbrytarorganisation från KRO med bas i Göteborg och med drygt 40 medlemmar – KRO har 3 300 medlemmar) genom dess ordförande Tony Roos, vilket gör att vi förutom att arbeta

med vårt huvuduppdrag också ständigt befinner oss i Förvaltningsrätten, SVD Kammerätten och Högsta Förvaltningsdomstolen.

Mårten Castenfors har i dagarna suttit med nio projekt som överklagats. Det är inget ovanligt alls, menar han. Foto: Christine Olsson/TT

Vill vi verkligen att Moderna museet upphandlar sina utställningar och att kulturfestivaler utlyser vilka som skall få uppträda?

I dagarna har jag suttit med nio projekt som överklagats i en klump, projekt som tydligt visar på mångfald avseende ålder, kön, bostadsort och konstnärlig bredd – och därtill i en synnerligen transparent och dokumenterad beslutsprocess. Det är absurt att underförstått hävda vänskapskorruption och svågervälde när vi arbetar med 120 projekt och det är lika orimligt att vi ska lägga dagar på att argumentera för det självklart unika i varje enskilt projekt.

Lätt vemodig väljer jag nu att lämna min tjänst som chef för Stockholm konst, men hyser ändå en from förhoppning om att min efterträdare ska slippa ägna en stor del av sin arbetstid åt långdragna juridiska processer. Samtidigt vill jag varna mina konstnärliga kollegor för just denna fråga eftersom den i sin förlängning faktiskt kan gälla alla konstnärliga tjänster. Vem vill i framtiden vara konstnärlig ledare för en kommunal teater, ett kommunalt evenemang eller ett statligt museum? Om LOU ska följas strikt bör ju också utställningar och artister upphandlas. Vill vi verkligen att Moderna museet upphandlar sina utställningar och att kulturfestivaler utlyser vilka som skall få uppträda?

Frågan är: vad gör vi med parametrar som kunskap och kvalitet i ett tjänstemannasamhälle? Hur uppnår vi en balans mellan byråkrati och fri konst? För mig är svaret enkelt: vi visar respekt via transparenta processer och ser till att medborgarnas pengar går till konstnärer och konstverk och inte till ökad administration.

Lagen måste därför skrivas om och konstnärliga tjänster måste helt undantas från LOU.

Mårten Castenfors, avgående chef för Stockholm konst

